

6. Інвестиційна привабливість України впала до найнижчого за останні чотири роки рівня. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.tyzhden.ua/News/61561> – Назва з екрана.
7. Міжнародні інвестиції: теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: підручник / О.І. Рогач. – К.: Вид-во "Либідь", 2005. – 720 с.
8. Кваша С. Напрями і проблеми інтеграції України у світовий економічний простір / С. Кваша, Н. Патики // Економіка України: політико-економічний журнал. – 2009. – № 9. – С. 77-81.
9. Погрішук Б. Методологія дослідження інвестиційних процесів в Україні: стан і напрями розвитку / Б. Погрішук, В. Козловський // Наука молода: зб. наук. праць. – 2007. – № 7. – С. 125-130.
10. Political Risk Atlas 2011 shows long-term structural risks for emerging economies // Maplecroft. – 2011. – 13.01. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.maplecroft.com/about/news/pra_2011.html – Назва з екрана.
11. World Economic Forum: The Global Competitiveness Report 2010-2011. [Electronic resource]. – Mode of access http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf – Назва з екрана.
12. 2011 Index of Economic Freedom. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.heritage.org/index/Country/Ukraine>. – Назва з екрана.

Гурик О.С. Оценка инвестиционной привлекательности Украины

Рассмотрены позиции Украины в международных рейтингах мировых организаций и институтов, определена взаимозависимость между рейтинговой оценкой и инвестиционной привлекательностью.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный климат, иностранные инвестиции, инвестиционная привлекательность, инвестиционный рейтинг.

Guryk O.S. Evaluation of investment attractiveness of Ukraine

Considered Ukraine's position in the international rankings of world organizations and institutions that defined the relationship between ratings and investment attraction.

Keywords: investment, investment climate, foreign investment, investment attractiveness, investment rating.

УДК 360.71

Аспір. Ю.О. Голобородько¹ – Львівська КА

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗКРИТТЯ СУТІ ТА СКЛАДОВИХ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Розглянуто роль, значення та економічну суть фінансової безпеки банків, виокремлено її складові та методи забезпечення в сучасних умовах господарювання. Обґрунтовано методологічні підходи та визначено завдання щодо удосконалення механізму забезпечення фінансової безпеки банківських установ.

Ключові слова: фінансова безпека, фінансова стійкість, корпоративний контроль, ефективність.

Банківська система – це найважливіша складова фінансово-кредитної сфери держави, оскільки стан банківського сектору економіки визначально впливає на рівень економічної безпеки країни через акумуляцію і перерозподіл фінансових потоків. Питанням безпеки банківських установ приділяли увагу такі вчені: З.С. Варналій, М.М. Єрмоленко, М.І. Зубок, В.К. Сенчагов, К.С. Горячова, С.М. Ілляшенко та інші. Проте залишаються недостатньо розкритими теоретичні засади економічної суті фінансової безпеки банків, її складових та методів забезпечення.

Метою роботи є представлення сучасних підходів до розкриття суті, функцій та складових фінансової безпеки банків України.

Фінансова безпека банківських установ є визначальною складовою економічної безпеки держави. Огляд нормативно-законодавчих і літературних джерел дає змогу констатувати, що в сучасних умовах відсутній сталий погляд на розкриття суті економічної безпеки держави загалом й фінансової безпеки банківських установ зокрема.

Авторський колектив за редакцією М.Д. Лесечко трактує економічну безпеку як здатність національної економіки забезпечити стабільний розвиток виробництва в державі з метою оздоровлення її головних потреб. Вона охоплює такі різновиди безпеки, як фінансова, енергетична, техніко-технологічна, продовольча та інші [7, с. 233]. Такий підхід дає змогу виокремити складові економічної безпеки на загальнодержавному рівні. На нашу думку, найбільш вагомою складовою економічної безпеки є фінансова безпека і тому вважаємо за необхідне виокремити існуючі підходи до розкриття її суті.

Поняття фінансової безпеки так само широке, як, власне, і тлумачення фінансів як економічної категорії. Варто зазначити, існуючі формулювання відображають лише окремі аспекти фінансової безпеки і не можуть претендувати на її однозначне та виключне трактування. Фінансову безпеку як дефініцію під різними кутами трактують вчені залежно від об'єкта, стану, методів її забезпечення та визначення. На думку окремих учених, доцільно виокремити фінансово-грошову безпеку держави, яка є пріоритетною складовою економічної безпеки і відображає вплив грошово-кредитного ринку на кредитно-інвестиційний потенціал держави й на активність суб'єктів господарювання.

На думку О.Г. Данильяна, О.П. Дзьобаня та М.І. Панова, фінансово-грошова безпека – це різновид безпеки, яка впливає на всі сфери економіки держави. Оскільки гроші є еквівалентом вартості всіх товарів, вони (через ціну) є силою, спроможною дестабілізувати положення в країні. Гроші – це не тільки паперові або металеві знаки обміну, купівлі і продажу, а ще й безготівкові розрахунки та цінні папери (акції, векселі, сертифікати, облігації тощо), що визначають фінансовий стан держави. Величезне значення для держави має її банківська система, яка реалізує всі операції, що стосуються обігу грошей і цінних паперів. Саме банки спроможні стабілізувати або дестабілізувати фінансове положення держави [4, с. 51].

Вітчизняні вчені стосовно банківської безпеки виділяють її економічну та фінансову складові. При цьому в окремих працях учених спостерігається отождолення цих понять. Зокрема економічна безпека банківської діяльності в більшості визначень характеризується, як стан найбільш ефективного використання ресурсів для попередження настання загроз та забезпечення стабільного функціонування комерційних банків. Головною метою забезпечення економічної безпеки банку є досягнення максимальної стабільності функціонування та створення основи і перспектив зростання незалежно від об'єктивних чи суб'єктивних негативних чинників.

Для досягнення найвищого рівня економічної безпеки банк повинен проводити роботу зі забезпечення стабільності й ефективності функціонуван-

¹ Наук. керівник: проф. О.І. Копилук, канд. екон. наук – Львівська КА

ня головних її складових. До головних складових економічної безпеки банку відносять: фінансову, інформаційну, техніко-технологічну та правову.

На нашу думку, економічна банківська безпека є ширшим поняттям, ніж фінансова. Під фінансовою безпекою банківських установ пропонуємо розуміти такий її стан, який характеризується оптимальним рівнем залучення і розміщення ресурсів при мінімізації загроз та негативних явищ й характеризує здатність банків до саморозвитку, підвищення ефективності та конкурентоздатності. Підтримуємо думку вчених, які стверджують, що фінансова безпека банків зумовлена фінансовою стійкістю окремих банківських установ.

Учені О.Д. Заруба та Р.І. Шиллер зазначають, що фінансова стійкість конкретного комерційного банку складатиметься з капітальної, комерційної, організаційної та функціональної стійкості фінансової установи [5, с. 34]. Оскільки фінансова стабільність свідчить про забезпеченість банку власними фінансовими ресурсами, рівень їх використання та напрями розміщення, то саме тому фінансова складова вважається найбільш вагомою. Процес забезпечення фінансової складової економічної безпеки банків потрібно розуміти як сукупність заходів, спрямованих на попередження збитків від негативних впливів за різними аспектами фінансово-економічної діяльності. Метою роботи фінансових менеджерів з підтримки стійкого бізнесу є попередження збитків як наявного, так і потенційного.

На сьогодні в банках України склалася певна система безпеки їх діяльності, яку можна розглядати як стан стійкої життєдіяльності, за якої забезпечується реалізація основних інтересів, пріоритетних цілей, захист від зовнішніх і внутрішніх негативних факторів незалежно від умов їх функціонування. Основним критерієм ефективності безпеки банківської діяльності є стабільність фінансового та економічного становища банку. Метою безпеки банківської діяльності є усунення можливостей завдання банку збитків або упущення ним вигоди, забезпечення його ефективної діяльності та якісної реалізації операцій і угод [6, с. 4].

Безпека банківської системи України – це такий стан чинних правових норм і відповідних їм інститутів безпеки, який відображає рівень захищеності державою кредитно-фінансових відносин між суб'єктами банківської діяльності та гарантує стійке функціонування всієї банківської системи України; забезпечує можливість повної реалізації і захист життєво важливих фінансових та економічних інтересів держави, суспільства та особи; унеможливує або максимально обмежує деструктивні наслідки від зовнішніх та внутрішніх загроз, недосконалості зовнішньоекономічної, внутрішньогосподарської та бізнесової діяльності [9, с. 46].

На думку С.М. Побережного, ключовими характеристиками фінансової безпеки банків є: забезпечення рівноважного і стійкого фінансового стану банку; сприяння ефективній діяльності банку; дозволяти на ранніх стадіях визначити проблемні місця в діяльності банку; нейтралізувати кризи і запобігати банкрутствам [8, с. 11]. Аналізуючи роботи учених Д.А. Артеменка, О.І. Барановського, П.А. Герасимова та М.І. Зубка, можна зробити висновок, що фінансова безпека банку визначається: стабільністю і стійкістю фінансового стану банку, ступенем ефективності фінансово-економічної діяльності,

рівнем контролю за зовнішніми та внутрішніми ризиками, рівнем достатності капіталу та ступенем захищеності інтересів акціонерів [1-3, 6].

В умовах фінансово-економічної кризи діяльність банків України супроводжувалася окремими негативними явищами і показниками, такими як: недостатній рівень капіталізації, збитки, неякісний кредитний портфель, значний рівень простроченої і пролонгованої заборгованості. З огляду на це, основними складовими фінансової безпеки банківських установ є:

1. Фінансова стійкість банків з виокремленням достатності банківського капіталу, якості кредитного та інвестиційного портфелів, рівня прибутковості (збитковості);
2. Рівень корпоративного контролю й частка власності акціонерів (власників) у статутному капіталі установ;
3. Вплив іноземного капіталу на рівень безпеки банківських установ, визначення порогового значення присутності іноземного капіталу в банківській системі України;
4. Виокремлення внутрішніх і зовнішніх ризиків і загроз.

Отже, забезпечення фінансової безпеки банків передбачає виконання низки завдань:

- ідентифікацію ризиків і пов'язаним з ними потенційних небезпек;
- визначення індикаторів фінансової безпеки банку;
- впровадження системи діагностики та моніторингу стану фінансової безпеки;
- розробку заходів, спрямованих на забезпечення фінансової безпеки банку, як в короткостроковому, так і в довгостроковому періодах;
- контроль за виконанням запланованих заходів;
- аналіз виконання заходів, їх оцінка корегування;
- ідентифікацію загроз банку і корегування індикаторів залежно від зміни стану зовнішнього середовища, цілей і завдань банку [8, с. 11].

Вітчизняні банки надають інформацію про свою діяльність в десятки інстанцій, що значною мірою знижує рівень їх фінансової безпеки, оскільки на сьогодні в Україні відсутній закон про банківську таємницю. Крім того, банкам не надається від державних структур істотна інформація про великі розкрадання грошових коштів, виявлення фальшивих грошових знаків, що не менш важливо – про недобросовісних клієнтів. Ці чинники є факторами зниження фінансової безпеки банків.

Також необхідно звернути увагу на те, що фінансова безпека комерційних банків потерпає від фінансових криз як локального, так і глобального масштабів. Головними причинами такого явища є недостатній нагляд за комерційними банками, слабе управління ними та надмірне втручання уряду у справи комерційних банків. На сьогодні інтенсивно зростає увага щодо проблем банківської безпеки, отже, ми можемо зробити висновок, що вітчизняна фінансова система зазнає якісних зрушень, які відбуваються на тлі все ще не вирішених проблем її функціонування та високого рівня злочинності у цій сфері.

Стійкість фінансово-кредитних установ, а отже – і їх фінансова безпека – насамперед залежить від її надійності, яка насамперед пов'язана з довірою до банківської та грошової систем і купівельною спроможністю національної валюти. На цей час ступінь надійності вітчизняних банків наразі не задовольняє повною мірою ні громадян України, ні іноземних партнерів.

Отже, забезпечення безпеки банківської системи є закономірним явищем у суспільстві з ринковими відносинами. Водночас безпека банківської системи є складовою національної безпеки країни, і їй належить істотна роль у формуванні фінансової та економічної політики. З огляду на це, безпека банківської системи набуває ознак самостійного виду діяльності та потребує відповідного правового статусу та регулювання. Важливою її складовою є безпека банківської діяльності як найбільш розвиненого виду безпеки бізнесу в Україні.

Висновки. Механізми забезпечення фінансової безпеки банків потребують подальшого дослідження у контексті визначення інтегрального показника фінансової безпеки банків, методичних підходів та рекомендації до її забезпечення з врахуванням існуючих складових та тенденцій їх розвитку.

Література

1. Артеменко Д.А. Механизм обеспечения финансовой безопасности банковской деятельности : дис. ... канд. экон. наук. / Д.А. Артеменко. – Ростов-на-Дону, 1999. – 172 с.
2. Барановський О.І. Фінансова безпека / О.І. Барановський; Ін-т экон. прогнозування. – К. : Вид-во "Фенікс", 1999. – 338 с.
3. Герасимов П.А. Экономическая безопасность банка: концептуальный подход / П.А. Герасимов // Банковские услуги. – 2006. – № 4. – С. 20-30.
4. Данільян О.Г. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації : навч. посібн. / О.Г. Данільян, О.П. Дзьобань, М.І. Панов. – Харків : Вид-во "Фоліо", 2002. – 285 с.
5. Заруба О.Д. Фінансова стійкість комерційного банку: способи визначення / О.Д. Заруба, Р.І. Шиллер // Вісник Національного банку України. – 1997. – № 7. – С. 33-36.
6. Зубок М.І. Організаційно-правові основи безпеки банківської діяльності в Україні : навч. посібн. [для студ. ВНЗ]. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.] / М.І. Зубок, Л.В. Ніколаєв. – К. : Істина, 2000. – 88 с.
7. Лесечко М.Д. Економічна безпека України: внутрішні та зовнішні чинники : навч. посібн. / М.Д. Лесечко, Я.Й. Малик, С.Д. Гелей, Л.М. Стрельбицька та ін. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 256 с.
8. Побережний С.М. Фінансова безпека банківської діяльності : навч. посібн. [для студ. ВНЗ] / С.М. Побережний, О.Л. Пластун, Т.М. Болгар – Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. – 112 с.
9. Стрельбицька Л.М. Банківське безпекознавство : навч. посібн. / Л.М. Стрельбицька, М.П. Стрельбицький, В.К. Гіжевський / за ред. М.П. Стрельбицького. – К. : Вид-во "Кондор", 2007. – 602 с.

Голобородько Ю.А. Теоретические подходы к раскрытию сути и составляющих финансовой безопасности банковских учреждений

Рассмотрены роль, значение и экономическая сущность финансовой безопасности банков, выделены ее составляющие и методы обеспечения в современных условиях ведения хозяйства. Обоснованы методологические подходы и определена задача для усовершенствования механизма обеспечения финансовой безопасности банковских учреждений.

Ключевые слова: финансовая безопасность, финансовая стойкость, корпоративный контроль, эффективность.

Goloborodko Yu.O. The theoretical going is near opening of essence and constituents of financial safety of bank institutions

The role of value and economic essence of financial safety of banks are considered, her constituents and methods of providing are distinguished in the modern terms of manage. Described methodological approaches and priorities for the improvement of the mechanism to ensure the financial security of banking institutions.

Keywords: financial safety, financial firmness, corporate control, efficiency.

УДК 332.330.011

Доц. Л.Й. Гнилянська, канд. экон. наук;
студ. В.Я. Топоровський – НУ "Львівська політехніка"

РИЗИКИ В ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Викладено основні теоретичні питання щодо ризиків у туристичній діяльності. Розглянуто класифікацію ризиків у цій галузі. Проаналізовано питання страхування, зокрема туристичної діяльності. Звернено увагу на систему управління ризиками в туристичній діяльності та обґрунтовано доцільність формування системи управління ризиками в туристичній діяльності.

Ключові слова: страхування, ризик, туризм, туристична діяльність.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми дослідження пов'язана з переходом України на відкрите співробітництво зі світовою спільнотою. Фактор ризику та необхідність покриття можливого збитку викликають потребу в страхуванні. Розгляд цього питання набуває особливої актуальності останнім часом, оскільки страхування в Україні знаходиться на стадії свого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і результатів. Останніми роками у вітчизняних та зарубіжних джерелах зростає кількість публікацій стосовно туристичної діяльності. Внесок у розвиток теоретичних положень у галузі туристичної діяльності здійснено у роботах [1-4].

Постановка цілей. На підставі вивчених теоретичних положень і практичного досвіду в роботі поставлено за мету визначити можливості управління ризиками в туристичній діяльності.

Виклад основного матеріалу. З розповсюдженням у ХХ ст. комунікаційних засобів та зростанням добробуту туризм став одним із головних елементів відпочинку і важливим фактором життя із суспільного, господарського і культурного погляду. Одночасно з цим розвиток ринкових відносин, розширення зовнішньоекономічних зв'язків потребує адекватного розвитку відносин і в галузі страхування. Страхування і сфера туризму мають велике значення для розвитку економіки країни. Сфера туризму має значне поширення і за статистичними показниками посідає одне з перших місць в економіці за обсягами наданих послуг. Туристична діяльність має значний вклад в економіку країни, створюючи нові робочі місця і забезпечуючи зайнятість населення, дає змогу залучати додаткові кошти до державного бюджету, зокрема валютні, активізуючи зовнішньоторговельний оборот. Отож, страхування – найважливіший елемент економічних відносин і ефективний спосіб відшкодування збитку. Передумовою страхових відносин є ризик. Слово "ризик" [4] означає "прийняття рішення", результат якого заздалегідь невідомий. За своєю сутністю ризик є подією з негативними наслідками. З огляду на те існує точка зору, згідно з якою про ризик можна говорити тільки тоді, коли є відхилення між плановими і фактичними результатами. Це відхилення може бути або позитивним, або негативним. Можливість позитивного відхилення при вихідних заданих параметрах на одне очікуване явище має назву "шанс". У цьому випадку можна говорити про шанс на прибуток. У разі негативного відхилення – з поняттям "ризик" тісно пов'язане поняття шкоди. Ризик – це конкретне явище або сукупність явищ, потенційна можливість заподіяння